

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ЙОНКОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 17241/06)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

2 септември 2010 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

02/12/2010

Това решение е окончателно при условията, посочени в чл. 44, ал.2 на Конвенцията, но може да претърпи редакционни промени.

По делото на Йонков срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като Комитет в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,

Ренате Йегер (Renate Jaeger),

Райт Марусте (Rait Maruste),

Изабел Беро-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre),

Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),

Гана Юдкивска (Ganna Yudkivska), *съдии*,

Павлина Панова, *съдия ad hoc*,

и Стивън Филипс (Stephen Phillips), *заместник-секретар на отделението*,

след проведено закрито заседание на 6 юли 2010 г.,

се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 17241/06) срещу Република България, подадена на 19 април 2006 г. пред Съда на основание на чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от български гражданин г-н Христо Марков Йонков ("жалбоподателя").

2. Жалбоподателят е представляван от г-н С. Терзийски – адвокат, практикуващ в гр. София. Българското правителство („Правителството“) е представлявано от своя агент – г-жа С. Атанасова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, че е бил лишен от правото си да използва апартамент и че му е било постановено да плати обезщетение на бившите собственици на апартамента в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 от Конвенцията.

4. На 6 май 2008 г. председателят на Пето отделение решава да изпрати уведомление до правителството за жалбата. Той също така решава да се произнесе едновременно по допустимостта и по съществуването на жалбата (чл. 29 от Конвенцията).

5. Избраната от името на България съдия Калайджиева се отвежда от заседанията по делото. На 30 януари 2009 г. Правителството назначава вместо нея г-жа Павлина Панова като съдия *ad hoc* (чл. 27, ал. 2 от Конвенцията и чл. 29, ал. 1 от Правилника на Съда, които са в сила по същото време).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

6. Жалбоподателят е роден през 1927 г. и живее в София.

7. През 1968 г. жалбоподателят и съпругата му закупуват от Софийска община двустаен апартамент с площ 49 кв. м, който е станал държавна собственост вследствие на национализацията, извършвана от комунистическия режим в България през 1947 и следващите години.

8. През февруари 1992 г. влиза в сила Законът за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти (Закон за реституцията).

9. През декември 1992 г. жалбоподателят и съпругата му прехвърлят собствеността си върху внука си, като запазват за себе си правото да ползват апартамента. Съпругата на жалбоподателя умира през 1995 г.; нейни наследници са жалбоподателят и дъщеря им.

10. На 30 декември 1997 г. вследствие на подновяване на първоначалния едногодишен срок за завеждане на иск по чл. 7 от Закона за реституцията, наследникът на бившия собственик на апартамента завежда такъв иск срещу жалбоподателя и дъщеря му в желанието си да постанови нищожността на титула на собственост на жалбоподателя и съпругата му.

11. Последвалите процедури довеждат до окончателното решение на Върховния касационен съд от 14 юли 2005 г. Националните съдилища прогласяват нищожността на титула за собственост на жалбоподателя и на съпругата, защото продажбата на имота през 1968 г. е била недействителна, тъй като три от изискваните документи, а именно първоначалното решение за продажба на имота, одобрението за това и договорът за продажба не са били подписани от кмета или, респективно, от кмета на областта, както изисква законът, а от заместниците им.

12. Междувременно, на 15 март 2002 г., един от бившите собственици на апартамента предявява ревандикационен иск и иск за обезщетение срещу жалбоподателя, който все още живее в апартамента. С решение от 14 март 2006 г. Софийски районен съд уважава жалбата и разпорежда на жалбоподателя да опразни имота. Той също така постановява, че жалбоподателят дължи обезщетение, тъй като е била прогласена нищожността на титула му на собственост и следователно той е използвал апартамента без никакво правно основание.

13. Националното съдилище отбелязва също така, че правата на бившия собственик върху процесния апартамент са били възстановени *ex lege* по силата на влезлия в сила през февруари 1992 г. Закон за реституцията. Следователно задължението на жалбоподателя за

обезщетение е възникнало на същата дата. Въз основа на това Софийски районен съд постановява жалбоподателят да заплати на бившия собственик 1 807,50 лева, еквивалентни на 927 евро, като обезщетение за периода от февруари 1992 до март 2002 г. Задължението на жалбоподателя е ограничено до тази дата, защото тогава е било заведен искът за обезщетение. Очевидно жалбоподателят не е успял да се позове на правилата за законна давност, която в България е пет години и би могла да доведе до ограничаване на задължението му до периода след март 1997 г. Жалбоподателят е бил осъден също за заплати 440 лева, еквивалентни на 225 евро, за разноските на другата страна.

14. След обжалване от страна на жалбоподателя, на 15 октомври 2007 г. решението на Софийски районен съд е потвърдено от Софийски градски съд. Смятайки, че няма шанс за отмяна, жалбоподателят не обжалва това решение.

15. На 23 август 2006 г. жалбоподателят и дъщеря му подават искане за получаване на компенсаторни записи като обезщетение за загубата на апартамента. Към момента на последната комуникация на жалбоподателя със Съда през май 2010 г. областният управител все още не е взел решение за отпускането на записите.

16. През октомври 2006 г. жалбоподателят опразва апартамента и му е отпуснато общинско жилище под наем.

II. ОТНОСИМА ПРЕДИСТОРИЯ, ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

17. Относимата предистория, вътрешното право и практика относно въздействието на реституцията в България върху трети страни са обобщени в решението на Съда по делото *Великови и други срещу България (Velikovi and Others v. Bulgaria)* (№№ 43278/98, 45437/99, 48014/99, 48380/99, 51362/99, 53367/99, 60036/00, 73465/01, и 194/02, 15 март 2007 г.).

18. Относимата съдебна практика относно задълженията за обезщетения на лица, изгубили собствеността си съгласно чл. 7 от Закона за реституцията, е обобщена в решението по делото *Кайрякови срещу България (Kayriakovi v. Bulgaria)* (№ 30945/04, § 18, 7 януари 2010 г.).

19. Според българското законодателство правото за ползване на собственост, предвидено в членове 56 – 62 на Закона за собствеността от 1951 г., се счита за вещно право.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1 ОТНОСНО ЛИШАВАНЕТО НА ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ ОТ ПРАВОТО ДА ПОЛЗВА АПАРТАМЕНТА

20. Жалбоподателят се оплаква, че е бил лишен от правото да ползва апартамента си произволно и не по негова вина. Той се позовава на член 1 от Протокол № 1, който гласи, както следва:

„Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.”

Допустимост

21. Правителството поиска от Съда да отхвърли жалбата поради това, че не е подадена в срока, посочен в член 35, алинея 1 от Конвенцията.

22. Като прилага подхода, приет в решението му по делото *Кайрякови* (цит. по-горе, §§ 24 – 29), Съдът счита, че шестмесечният период в настоящото дело е започнал да тече на 14 септември 2005 г., когато е изтекъл двумесечният срок жалбоподателят да поиска компенсаторни записи, предвиден от вътрешното право. Настоящата жалба е подадена на 19 април 2006 г., т.е. повече от шест месеца по-късно. От това следва, че е била подадена след крайния срок и трябва да бъде отхвърлена в съответствие с член 35, алинеи 1 и 4 от Конвенцията.

23. С оглед на настоящото заключение не е необходимо да се разглежда другото възражение, повдигнато от Правителството, по-специално, че жалбоподателят не може да твърди, че е жертва на твърдяното нарушение на член 1 от Протокол № 1, тъй като не е бил собственикът на процесния имот.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1, ЧЕ ЖАЛБОПОДАТЕЛЯТ Е БИЛ ПРИЗНАТ ЗА ЗАДЪЛЖЕН ДА ПЛАТИ ОБЕЗЩЕТЕНИЕ СЪС ЗАДНА ДАТА

24. Жалбоподателят освен това се оплаква от нарушение на член 1 от Протокол № 1, че е бил признат от националните съдилища за задължен да плати обезщетение със задна дата на бившия собственик на апартамента за период, който предхожда решението, прогласило нищожността на титула му на собственост.

25. Правителството счита жалбата за недопустима съгласно член 35, алинея 1 от Конвенцията поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, тъй като жалбоподателят не е обжалвал за отмяна на решението на Софийски градски съд от 15 октомври 2007 г. (вж. параграф 14 по-горе).

26. Жалбоподателят оспорва този довод.

А. Допустимост

27. По отношение на възражението на правителството за неизчерпването на вътрешноправните средства за защита, Съдът се позовава на своето решение по делото *Кайрякови* (цит. по-горе, §§ 30 – 36), което се отнася за идентична ситуация, а именно, че касационната жалба не би представлявала ефикасно средство, тъй като практиката на националните съдилища лишава всяко такова обжалване от перспективи за успех. Съдът не вижда причина да стигне до различно заключение в настоящия случай и установява, че не е било нужно жалбоподателят да прибегва до това средство. Следователно настоящото оплакване не може да бъде отхвърлено поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

28. Съдът установява също, че жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията или недопустима на други основания. Следователно трябва да бъде обявена за допустима

Б. По същество

29. Съдът припомня, че е разглеждал идентично оплакване по делото *Кайрякови* (цит. по-горе, §§ 38 – 50).

30. Както и в онзи случай, Съдът отбелязва, че Законът за реституцията, прилаган във връзка с относимия закон за договорите, е имал ефекта автоматично да подложи жалбоподателя на изплащане на обезщетение със задна дата заради това, че е живял в апартамента след 1992 г. Освен това през първите няколко години Законът за реституцията е бил обект на доста колебливо тълкуване (вж. *Кайрякови*, цит. по-горе, §§ 43 – 44). Въпреки това жалбоподателят на

практика е бил в ситуация, в която е можел да избегне задължението да плати обезщетение, ако е бил напуснал апартамента си непосредствено след приемането на Закона за реституцията през февруари 1992 г. По мнение на Съда обаче не било логично от него да се изисква да постъпи така (пак там, § 45). Освен това в настоящия случай делото съгласно чл. 7 от Закона за реституцията е било заведено срещу жалбоподателя през декември 1997 г., т.е. повече от пет години след приемането на Закона (вж. параграфи 8 и 10 по-горе). Не би било разумно да се очаква, че жалбоподателят би могъл да предвиди този ход на събитията и да действа по съответен начин така, че да избегне задължението да плати обезщетение.

31. Съдът освен това отбелязва, че е била прогласена нищожността на титула на собственост на жалбоподателя, защото изискваните документи относно продажбата на апартамента през 1968 г. не са били подписани от длъжностните лица със съответни пълномощия, а от техните заместници (вж. параграф 11 по-горе). Този пропуск е по вина на административните органи, а не на жалбоподателя (вж. например *Великови и други*, цитирано по-горе, §§ 218 и 223, и *Панайотова срещу България*, № 27636/04, § 21, 2 юли 2009 г.). Съдът приема, че след като искът по чл. 7 от Закона за реституцията е бил заведен срещу жалбоподателя в края на 1997 г., той трябва да е осъзнавал вероятността да загуби апартамента си (вж. *Кайрякови*, цит. по-горе, § 47). Въпреки това Съдът смята, че автоматичното прилагане на задължението за обезщетение със задна дата спрямо добросъвестен собственик като жалбоподателя не е в съгласие с изискванията на член 1 от Протокол № 1 за пропорционалност, предсказуемост и справедлив баланс (пак там).

32. Съдът отбелязва, че в рамките на производството за обезщетение жалбоподателят не е успял да се позове на правилото за законната давност, което би могло да доведе до ограничаване на задължението му до период от пет години, тоест от март 1997 до март 2002 г. (вж. параграф 13 по-горе). Въпреки че няма да бъде взето предвид при приложението на член 41, това все пак не може да не повлияе върху заключението на Съда в горния параграф, че автоматичното и със задна дата задължение на жалбоподателя за обезщетение е било в нарушение на принципите на пропорционалност, предсказуемост и справедлив баланс. Нещо повече, дори и да се е бил позовал на правилото за законна давност, жалбоподателят пак е щял да бъде намерен за отговорен за периода, предхождащ окончателното решение по производството по чл. 7 от Закона за реституцията, в който период, за всякакви юридически цели, е било смятано, че той е притежавал валидно вещно право.

33. Както и при *Кайрякови* (цит. по-горе, § 50), Съдът съответно установява, че намесата в правата на жалбоподателя съгласно член 1 от

Протокол № 1 е била прекомерна и следователно неоправдана. От това следва, че е налице нарушение на тази разпоредба.

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

34. Член 41 от Конвенцията предвижда:

”Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

1. Имуществени вреди

35. За имуществени вреди, произтичащи от решенията на вътрешните съдилища, че той е задължен да плати обезщетение на бившия собственик на апартамента, жалбоподателят претендира 1 807,50 лева, еквивалентни на 927 евро и представляващи сумата, която му е постановено да заплати (вж. параграфи 13 – 14 по-горе).

36. Правителството приканва Съда да отхвърли този иск.

37. Съдът счита, че жалбоподателят е претърпял имуществени вреди в резултат на това, че му е било постановено да заплати със задна дата обезщетение на бившия собственик на апартамента. Що се отнася до сумата, която да бъде присъдена, Съдът се позовава на констатацията си по-горе (вж. параграф 31), че след декември 1997 г. жалбоподателят трябва да е съзнавал вероятността, че може да загуби апартамента. Той припомня освен това, че жалбоподателят не е успял да редуцира задължението си, позовавайки се на правилото за законна давност (вж. параграфи 13 и 32 по-горе). Въз основа на тези съображения и като има предвид обстоятелствата по делото, Съдът присъжда на жалбоподателя 460 евро за имуществени вреди, понесени в резултат от решението на вътрешните съдилища, задължаващо го да заплати обезщетение.

2. Неимуществени вреди

38. Жалбоподателят също така претендира за неимуществени вреди, като твърди, че е изпитал чувство на безпомощност и отчаяние в резултат от нарушението на правата му. Той оставя Съдът да определи точната сума на обезщетението.

39. Правителството приканва Съда да отхвърли този иск.

40. Съдът счита, че жалбоподателят без съмнение е изпитал безпокойство и отчаяние в резултат от нарушаването на правото му на собственост. Като взе предвид обстоятелствата по делото и

присъждайки по справедливост, Съдът му присъжда 3000 евро по този иск.

Б. Разноски

41. Жалбоподателят претендира също 950 евро за правен хонорар на адвоката му, г-н Терзийски, за представителството пред Съда. В подкрепа на това той представя отчет за отработените часове и моли присъдената сума да бъде преведена директно в банковата сметка на г-н Терзийски. Жалбоподателят претендира и 440 лева, еквивалентни на 225 евро, за разноски, направени от него във вътрешните производства, както е посочено в решението на Софийски районен съд от 14 март 2006 г. (вж. параграф 13 по-горе).

42. Правителството счита претендираните суми за прекомерни.

43. Съгласно практиката на Съда жалбоподателите имат право на възстановяване на разноски единствено доколкото е доказано, че са действително и по необходимост направени и са в разумен размер. В настоящия случай, предвид че едно от повдигнатите от жалбоподателя оплаквания бе намерено за недопустимо (вж. параграф 22 по-горе), съдът присъжда сумата от 475 евро за правен хонорар на г-н Терзийски, която да бъде изплатена директно по банковата сметка на последния.

44. По отношение на останалите разноски, възлизащи на 225 евро, Съдът, като взе предвид обстоятелствата по делото, констатира, че те са били действително и необходимо направени и са в разумен размер. Следователно ги присъжда в пълния им размер.

В. Лихва за забава

45. Съдът счита за подходящо лихвата за забава да бъде изчислена на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Обявява* жалбата за допустима в частта ѝ по отношение на задължението на жалбоподателя да плати обезщетение със задна дата на бившия собственик на апартамента, а в останалата ѝ част за недопустима;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на член 1 от Протокол № 1;

3. *Постановява:*

а) ответната държава да заплати на жалбоподателя в срок от три месеца от датата, на която решението става окончателно в съответствие с член 44, алинея 2 от Конвенцията, следните суми в левова равностойност към датата на плащането:

(i) EUR 3 460 евро (три хиляди четиристотин и шестдесет евро) за имуществени и неимуществени вреди, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума;

(ii) EUR 700 евро (седемстотин евро) за разноси, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими от жалбоподателя върху тази сума, EUR 475 (четиристотин седемдесет и пет евро) от които да бъдат преведени директно в банковата сметка на процесуалния представител на жалбоподателя;

б) след изтичане на горецитирания тримесечен срок до извършване на плащането ще бъде дължима обикновена лихва върху горната сума в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;

4. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 2 септември 2010 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Стивън Филипс
Заместник-секретар

Пеер Лоренцен
Председател